

İSLAM AHLAKININ KONUSU VE GAYESİ

- “Hulk” sözcüğünün çoğulu olan ahlak, tabiat, huy, mizaç, karakter gibi anlamlara gelmektedir. terim olarak da insanın iyi veya kötü olarak nitelendirilmesine sebep olan özgür iradeye bağlı davranışları ifade eder.
- Ahlak kurallarının büyük bir çoğunluğu bütün insanlar tarafından kabul görür ve herkes tarafından istenen davranışlar olarak değerlendirilir. Dürüst olmak, adaletli davranmak, merhametli olmak, yardımsever olmak gibi ahlaki değerler bu bağlamda değerlendirilir ve evrensel olarak nitelendirilir.
- İnsanın **fitratına** (yaratılışına) özenle yerleştirilen ahlaki değerler insanların bu konuda duyarlı olmasına, yanlış davranışlar sergilendiğinde bireyin utanmasına ve vicdanen rahatsızlık duymasına neden olur.
- Yüce Allah da insanların ahlaki değerlere dikkat ederek yaşam sürmesini emretmiş, peygamberler göndererek de insanlara bu konuda yol göstermiştir. Nitekim Hz. Muhammed (s.a.v.) de “**Ben güzel ahlaki tamamlamak için gönderildim.**” buyurmuştur.

İSLAM AHLAKININ KAYNAKLARI

- İslam dininin temel iki kaynağı vardır. Bunlar Kur’an-ı Kerim ve Hz. Muhammed’in (s.a.v.) sünnetidir. İslam ahlakı da bu iki temel kaynağa göre şekillenmiştir.
- Kur’an-ı Kerim’de insanların uymaları gereken bütün ahlak ilkeleri belirlenmiş ve Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından hayata geçirilerek Müslümanlara örnek oluşturulmuştur:

“Andolsun ki Resulullah, sizin için, Allah’a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah’ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.”

(Ahzâb suresi, 21. ayet)

- Peygamberimizin eşi Hz. Aişe (r.a.) de Hz. Muhammed’in (s.a.v.) ahlakını soranlara şu şekilde açıklama yapmıştır:

“Siz Kur’an okumuyor musunuz? O’nun ahlakı Kur’an’dı.”

- Akıl ve irade özellikleri donatılan insanın bu temel kaynakları okuyarak kendisine uygun bir yol haritası çizmesi ve kendisini iyi ve güzel olan yollara yönlendirmesi gerekir:

“Nefse ve ona birtakım kabiliyetler verip de iyilik ve kötülüklerini ilham edene yemin ederim ki nefsinin kötülüklerinden arındıran kurtuluşa ermiş, Onu kötülüklerden gömen de ziyana etmiştir.”

(Şems suresi,7-10. ayetler)

AHLAK İLE TERBİYE ARASINDAKİ İLİŞKİ

- Rabb sözcüğünden türeyen terbiye kavramı, sözlükte düzene koymak, idare etmek, eğitmek gibi anlamlara gelir. İnsanlara eğitim vererek onların istedik davranışlarını ortaya çıkarmak terbiye etmek olarak değerlendirilir.

- İnsanın doğasında olan ahlaki özelliklerin iyi ve güzel yönde değişmesi de terbiye sayesinde mümkündür. Terbiye ile insan kötü özelliklerinden sıyrılır ve nefsinin kötülüklerden arındırılır.

“Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsinin arındıran kurtuluşa ermiştir.”

(Şems suresi, 7-9. ayetler)

- Din ve ahlak gibi değerler insanın yaratılış özelliklerine kodlanmıştır. Bu nedenle dinin belirttiği ahlaki özelliklere eğilim halinde olan insan vicdanını bu yönde eğittiğinde iyi ahlaka yönelmiş olur.

“(Resulüm!) Sen yüzünü hanif olarak dine çevir. Allah’ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler.”

(Rûm suresi, 30. ayet)

- Ahlakı doğru bir şekilde eğitmek için doğru inanca (İslam dinine) sahi olmak, inanç sisteminin gerektirdiği tüm kurallara uygun davranmak gerekir. Unutulmamalıdır ki bu bir süreç gerektirir.

- İncanın yanı sıra dinin emrettiği ibadetleri yerine getirmek, insanın kötülüklerden kurtulmasında etkin rol oynar. İnsan ibadetler sayesinde kendisini güvende hisseder, kararlı ve cesaretli olur.

“(Resulüm!) Sana vahyedilen Kitab’ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.”

(Ankebût suresi, 45. ayet)

- Oruç ibadeti ile empati yeteneğini geliştiren insan, bir yandan sabırlı olmayı öğrenirken bir yandan da Allah’ın (c.c.) nimetlerine karşı şükretmeyi öğrenir.

- Zekât ile yardımda bulunmanın verdiği hazzı yaşar ve toplumdaki birlik ve beraberlik oluşumuna katkı sağlamış olurlar.

- Böylece insanlar Allah’a (c.c.) inanıp güven duygusu ile yaşam sürüp, ibadetlerini de yerine getirerek hem bireysel anlamda hem de toplumsal anlamda kendilerine katkıda bulunmuş olurlar.

- Öğretmenlerimiz öğrencileri ile paylaşabilir.
- Bu içerik [@Din ve Kültür](#)'ün katkılarıyla hazırlanmıştır.
- Sadece öğretmen ve öğrencilerin ücretsiz kullanımına sunulmaktadır.
- Herhangi bir site ya da kitapta yayınlanmasına (isim belirtilse dahi) izin verilmemektedir.
- Bu dokümanın tüm yayın hakları [mikailokumus.com](#)'a aittir.

İSLAM AHLAKINDA YERİLEN BAZI DAVRANIŞLAR

Yalan: Gerçeği inkâr etmek, asılsız bilgileri yaymak, doğrudan uzaklaşmak demektir.

İftira: Bir kimseyi asılsız bir şekilde suçlamak, yalan yere insanları karalamak, bir kişinin yapmadığı bir şeyi yaptı gibi göstermektir.

Mahremiyet ihali: İnsanların gizli hallerini, ayıp ve kusurlarını araştırmak, insanların özel alanlarını araştırmaktır. Bir kimsenin izinsiz bir şekilde telefonunu, çantasını, dolabını karıştırmak, özel bir konuşmayı gizlice dinlemek mahremiyet ihlali olarak değerlendirilmektedir.

Gıybet: Bir kimsenin arkasından onun hoşuna gitmeyeceği bir şekilde konuşmaktır. Bu konuşmaya yalan girdiğinde ise iftiraya dönüşür.

Haset: Bir kimsenin sahip olduğu başarı, hak ve imkânları kıskanmaktır. Bir başka deyişle kıskançlık duygusunun kötü niyet ile şekillendirilmesidir.

Suizan: Zan, kesin bilgiye dayanmayan varsayımı, suizan ise kesin bilgiye dayanmayan **kötü varsayımları** ifade eder.

Hile: İnsanları söz ve davranışlarla aldatmak, yalan kullanarak insanları kandırmak ve muhatabı yanıltmaktır.

İsraf: Bir kimsenin elindeki imkânları ve varlıkları gereğinden fazla olacak şekilde, ihtiyaç dışında kullanmaktır. Suyu gereksiz tüketmek, kağıtları boş amaçlarla zıyan etmek israf olarak değerlendirilmektedir.

TUTUM VE DAVRANIŞLARDA ÖLÇÜLÜ OLMAK

• Yüce Allah evrene ölçü ve düzen vermiş, Kur'an'da da bu düzenin bozulmaması gerektiğini bildirmiştir.

“... O, dengeyi koydu, sakın dengeyi bozmayın. Adaletle hareket edin ve ölçüyü bozmayın.”

(Rahmân suresi, 8-9. ayetler)

• Evrende olduğu gibi davranışlarda da ölçüyü korumak ve dengeli bir yaşam sürmek gerekir. Davranışlarda orta yolu korumak **itidal** sözcüğü ile ifade edilmektedir.

“Orta yolu tutunuz, amellerinizi mükemmelleştirmeye ve Allah'a yakın olmaya gayret ediniz.”

(Hadis)

• Alışveriş yaparken, savaşırken, yemek yerken ve birçok alanda davranış sergilerken dengeli olmak gerekir. İnsanların hakkına girmemek, israftan kaçınmak da bu tutumun bir yansımasıdır.

“Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır ve çaresiz kalırsın.”

(İsrâ suresi, 29. ayet)

KUR'AN'DAN MESAJLAR: HUCURÂT SURESİ 11-12. AYETLER

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُم الظَّالِمُونَ

“Ey iman edenler! Bir topluluk bir diğerini alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da diğer kadınları alaya almasın. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizi karalamayın, birbirinizi (kötü) lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir namdır! Kim de tövbe etmezse, işte onlar zâlimlerin ta kendileridir.”

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ

“Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanırmı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.”

Not: Hucurat suresi, Medine döneminde inen ve toplumsal konulardan bahseden bir suredir. Bu surede görgü kurallarına ve ahlaki değerlere yer verilmiş, insanlara yol gösterilmiştir.

• Bu surede de belirtildiği üzere insanların birbirlerine karşı ölçülü olması, birlik ve beraberliğe zarar veren, alaycı tavır takınma, lakap takma, insanları karalama gibi kötü davranışlardan uzak durması gerekir.

• Net bilgi sahibi olmadığımız konularda kötü zanlarda bulunmak, insanların arkasından onların hoşuna gitmeyecek şekilde konuşmak da dinen haram kılınmıştır. Bu kötü özellikler toplumdaki birlik ve beraberliğe zarar vermekte ve toplumdaki huzuru yok etmektedir.

